ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 5ης Μαρτίου 1998 *

Στην υπόθεση C-160/96,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Sozialgericht Karlsruhe (Γερμανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Manfred Molenaar,

Barbara Fath-Molenaar

και

Allgemeine Ortskrankenkasse Baden-Württemberg,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 6 και 48, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, C. Gulmann, H. Ragnemalm, M. Wathelet και R. Schintgen, προέδρους τμήματος, G. F. Mancini,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn, J. L. Murray, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet (εισηγητή), G. Hirsch, P. Jann, L. Sevón και K. M. Ιωάννου, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Γ. Κοσμάς
γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— το ζεύγος Molenaar, εκπροσωπούμενο από τον S. de Witt, δικηγόρο Freiburg,

— η Allgemeine Ortskrankenkasse Baden-Württemberg, εκπροσωπουμένη από τον K. Hirzel, Rechtsassessor, Justiziar,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον E. Röder, Ministerialrat στο ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από τον M. Potacs, Univ. Doz. DDr., Bundeskanzleramt,

— η Σουηδική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από την L. Nordling, γενική διευθύντρια νομικών υποθέσεων στη νομική γραμματεία (ΕΕ) του Υπουργείου Εξωτερικών,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένη από τον P. Hillenkamp, νομικό σύμβουλο, και τη Μ. Πατακιά, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του ζεύγους Molenaar, εκπροσωπουμένου από τον W. Schirp, δικηγόρο Freiburg, της Allgemeine Ortskrankenkasse Baden-Württemberg, εκπροσωπουμένης από τον K. Hirzel, της Γερμανικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπουμένης από τον E. Röder, της Αυστριακής Κυβερνήσεως, εκπροσωπουμένης από τον G. Hesse, Magister στο Bundeskanzleramt, και της Επιτροπής, εκπροσωπουμένης από τον P. Hillenkamp, κατά τη συνεδρίαση της 8ης Οκτωβρίου 1997,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 9ης Δεκεμβρίου 1997,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 28ης Μαρτίου 1996, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 13 Μαΐου 1996, το Sozialgericht Karlsruhe υπέβαλε στο Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 6 και 48, παράγραφος 2, της εν λόγω Συνθήκης.

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του ζεύγους Molenaar, Ολλανδού και Γερμανίδας, και του Allgemeine Ortskrankenkasse Baden-Württemberg (στο εξής: AOK), αναφορικά με το δικαίωμα των ανωτέρω συζύγων να λαμβάνουν παροχές της γερμανικής κοινωνικής ασφαλίσεως προς κάλυψη αναγκών μη αυτοεξυπηρετουμένων ατόμων (στο εξής: ασφάλιση περιθάλψεως).

3 Η ασφάλιση αυτή θεσπίστηκε, από 1ης Ιανουαρίου 1995, με τον Pflegeversicherungsgesetz (νόμο περί ασφαλίσεως της ανάγκης περιθάλψεως, στο εξής: νόμος), ο οποίος αποτελεί το βιβλίο XI του Sozialgesetzbuch (γερμανικού

κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως, στο εξής: SGB). Σκοπός της είναι η κάλυψη των δαπανών περιθάλψεως των ασφαλισμένων προσώπων, δηλαδή της ανάγκης τους να προσφεύγουν, σε μεγάλο βαθμό, στη βοήθεια τρίτων προσώπων για την εκτέλεση των δραστηριοτήτων της καθημερινής ζωής [σωματική υγιεινή, διατροφή, κίνηση, συντήρηση της κατοικίας (...)].

4 Δυνάμει του νόμου, κάθε προαιρετικώς ή υποχρεωτικώς ασφαλισμένος για ασθένεια οφείλει να καταβάλλει εισφορές στο σύστημα ασφαλίσεως περιθάλψεως.

5 Η ασφάλιση περιθάλψεως παρέχει, κατ' αρχάς, δικαίωμα παροχών προς κάλυψη των εξόδων που συνεπάγεται η κατ' οίκον φροντίδα εκ μέρους τρίτων προσώπων. Οι παροχές αυτές, καλούμενες «κατ' οίκον περίθαλψη», το ύψος των οποίων εξαρτάται από τον βαθμό εξαρτήσεως του συγκεκριμένου προσώπου, μπορούν να χορηγούνται, κατ' επιλογήν του δικαιούχου, είτε υπό μορφή περιθάλψεως παρεχόμενης από εγκεκριμένους φορείς, είτε υπό μορφή μηνιαίου επιδόματος, καλουμένου «επίδομα περιθάλψεως», παρέχοντας στον δικαιούχο τη δυνατότητα επιλογής του τύπου βοήθειας που θεωρεί καταλληλότερο για την κατάστασή του.

6 Η ασφάλιση περιθάλψεως παρέχει, εξάλλου, το δικαίωμα καλύψεως των εξόδων περιθάλψεως του ασφαλισμένου σε κέντρα υποδοχής ή σε ιδρύματα περιθάλψεως, χορηγήσεως επιδομάτων προς αντικατάσταση — για τις περιόδους απουσίας του λόγω αδείας — του τρίτου προσώπου που ασχολείται συνήθως με τον ασφαλισμένο, χορηγήσεως επιδομάτων και αποζημιώσεων για την κάλυψη διαφόρων εξόδων που συνεπάγεται η κατάσταση εξαρτήσεως του ασφαλισμένου, όπως είναι η αγορά και εγκατάσταση ειδικών μηχανημάτων, η εκτέλεση εργασιών μεταρρυθμίσεως της κατοικίας.

7 Τέλος, η ασφάλιση περιθάλψεως καλύπτει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, τις εισφορές στην ασφάλιση γήρατος και αναπηρίας, καθώς και στην ασφάλιση ατυχήματος του τρίτου προσώπου που φροντίζει τον ασφαλισμένο.

8 Δυνάμει του άρθρου 34, παράγραφος 1, σημείο 1, του βιβλίου XI του SGB, το δικαίωμα για παροχές δυνάμει της ασφαλίσεως περιθάλψεως εξαρτάται από τη διαμονή του ασφαλισμένου εντός του γερμανικού εδάφους.

9 Οι σύζυγοι Molenaar εργάζονται ως μισθωτοί στη Γερμανία, αλλά έχουν την κατοικία τους στη Γαλλία. Αμφότεροι ασφαλίστηκαν προαιρετικώς για ασθένεια στη Γερμανία και υπήχθησαν στην ασφάλιση περιθάλψεως από 1ης Ιανουαρίου 1995.

10 Τον Δεκέμβριο του 1994 και τον Ιανουάριο του 1995, όμως, το αρμόδιο ταμείο κοινωνικής ασφαλίσεως, ο AOK, τους πληροφόρησε ότι δεν μπορούν να ζητήσουν τις παροχές που καταβάλλονται δυνάμει της ασφαλίσεως περιθάλψεως αφού κατοικούν στη Γαλλία.

11 Το ζεύγος Molenaar προσέφυγε, κατόπιν αυτού, ενώπιον του Sozialgericht Karlsruhe ζητώντας, μεταξύ άλλων, να αναγνωριστεί ότι δεν είχαν την υποχρέωση καταβολής εισφορών στο σύστημα ασφαλίσεως περιθάλψεως, αφού δεν μπορούσαν να λάβουν παροχές βάσει αυτού του συστήματος. Προέβαλαν σχετικώς τον ισχυρισμό ότι η προϋπόθεση της κατοικίας, από την οποία το άρθρο 34, παράγραφος 1, σημείο 1, του βιβλίου XI του SGB εξαρτά τη χορήγηση αυτών των παροχών, αντέβαινε προς τα άρθρα 6 και 48 της Συνθήκης.

12 Κρίνοντας ότι η επίλυση της διαφοράς προϋπέθετε ερμηνεία αυτών των διατάξεων, το Sozialgericht Karlsruhe υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχουν τα άρθρα 6 και 48, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ την έννοια ότι περιορίζουν το δικαίωμα κράτους μέλους να θεσπίζει σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως προς κάλυψη αναγκών περιθάλψεως, στο πλαίσιο μιας εκ του νόμου επιβαλλόμενης υποχρεώσεως ασφαλίσεως, κατά το οποίο πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους σε άλλο κράτος μέλος υπόκεινται σε υποχρεωτικές εισφορές, μολονότι, ακριβώς λόγω του τόπου κατοικίας τους, το δικαίωμά τους για παροχές δεν υφίσταται ή αδρανεί;»

13 Το εθνικό δικαστήριο ερωτά ουσιαστικώς αν τα άρθρα 6 και 48, παράγραφος 2, της Συνθήκης απαγορεύουν σε κράτος μέλος να επιβάλλει σε πρόσωπα εργαζόμενα εντός του εδάφους του, αλλά κατοικούντα σε άλλο κράτος μέλος, να εισφέρουν σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως όπως αυτό της ασφαλίσεως περιθάλψεως, ενώ αποκλείουν την καταβολή παροχών δυνάμει αυτού του συστήματος στο κράτος μέλος όπου κατοικούν οι εργαζόμενοι.

14 Για να δοθεί απάντηση σε αυτό το ερώτημα, υπενθυμίζεται ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου (βλ., ιδίως, αποφάσεις της 18ης Μαΐου 1989, 368/87, Troiani, Συλλογή 1989, σ. 1333, σκέψη 20, και της 22ας Νοεμβρίου 1995, C-443/93, Βουγιούκας, Συλλογή 1995, σ. I-4033, σκέψη 30), το Συμβούλιο είχε την υποχρέωση, δυνάμει του άρθρου 51 της Συνθήκης ΕΚ, να θεσπίσει ένα σύστημα που να παρέχει στους εργαζομένους τη δυνατότητα να υπερπηδούν τα εμπόδια τα οποία μπορούν να τους δημιουργήσουν οι εθνικοί κανόνες περί κοινωνικής ασφαλίσεως, ώστε να διασφαλιστεί η εκ μέρους αυτών των εργαζομένων πραγματική άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας το οποίο καθιερώνει το άρθρο 48 της Συνθήκης, και ότι εκπλήρωσε, κατ' αρχήν, την υποχρέωσή του αυτή εκδίδοντας τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και τα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητος (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73).

15 Υπό τις συνθήκες αυτές, το υποβληθέν ερώτημα πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα των διατάξεων αυτού του κανονισμού, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6, στο εξής: κανονισμός 1408/71), ώστε να καθοριστεί αν σύστημα όπως αυτό της ασφαλίσεως περιθάλψεως εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του.

16 Όλοι οι μετέχοντες στη διαδικασία συμφωνούν ότι σύστημα όπως αυτό το οποίο αφορά η κύρια δίκη εμπίπτει στον κανονισμό 1408/71.

17 Ειδικότερα, οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης, καθώς και η Γερμανική, η Αυστριακή και η Σουηδική Κυβέρνηση, υποστηρίζουν ότι οι χορηγούμενες στο πλαίσιο αυτού του συστήματος παροχές μπορούν να θεωρηθούν ως

«παροχές ασθενείας» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', του εν λόγω κανονισμού. Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης υποστηρίζουν ότι οι παροχές αυτές θα μπορούσαν επίσης να θεωρηθούν ως «παροχές γήρατος» κατά την έννοια του στοιχείου γ' της ίδιας διατάξεως.

18 Αντιθέτως, η Επιτροπή φρονεί ότι, μολονότι οι παροχές αυτού του συστήματος ασφαλώς εμπίπτουν στον κανονισμό 1408/71, δεν μπορούν να υπαχθούν αποκλειστικώς στον ένα ή τον άλλο κλάδο κοινωνικής ασφαλίσεως στους οποίους αναφέρεται το άρθρο 4, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού. Κατά τη γνώμη της, οι παροχές αυτές έχουν κοινά χαρακτηριστικά με τους κλάδους ασθενείας, αναπηρίας και γήρατος που αφορούν τα στοιχεία α', β' και γ', χωρίς να μπορούν απόλυτα να ταυτιστούν με τον ένα ή με τον άλλο από τους κλάδους αυτούς.

19 Επιβάλλεται σχετικώς να τονιστεί ότι η διάκριση μεταξύ των παροχών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 και εκείνων που εκφεύγουν του πεδίου αυτού στηρίζεται ουσιαστικά στα συστατικά στοιχεία κάθε παροχής, ιδίως στον σκοπό και στις προϋποθέσεις χορηγήσεώς της, και όχι στο αν μια παροχή χαρακτηρίζεται ή όχι από την εθνική νομοθεσία ως παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως (απόφαση της 16ης Ιουλίου 1992, C-78/91, Hughes, Συλλογή 1992, σ. I-4839, σκέψη 14).

20 Κατά πάγια νομολογία, μια παροχή θεωρείται παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως εφόσον χορηγείται, χωρίς οποιαδήποτε ατομική και εισάγουσα διακρίσεις στάθμιση των ατομικών αναγκών, στους δικαιούχους βάσει μιας από τον νόμο καθοριζομένης καταστάσεως και εφόσον έχει σχέση με κάποιον από τους κινδύνους που ρητώς απαριθμούνται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 (βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 27ης Μαρτίου 1985, 249/83, Hoeckx, Συλλογή 1985, σ. 973, σκέψεις 12 έως 14· 122/84, Scrivner, Συλλογή 1985, σ. 1027, σκέψεις 19 έως 21· της 20ής Ιουνίου 1991, C-356/89, Newton, Συλλογή 1991, σ. I-3017, και Hughes, προπαρατεθείσα, σκέψη 15). Η απαρίθμηση αυτή είναι πράγματι περιοριστική, οπότε ένας κλάδος κοινωνικής ασφαλίσεως που δεν διαλαμβάνεται εκεί δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως τοιούτος, έστω και αν περιάγει τους δικαιούχους σε προστατευομένη από το νόμο θέση παρέχουσα δικαίωμα λήψεως παροχής (βλ., ιδίως, απόφαση της 11ης Ιουλίου 1996, C-25/95, Otte, Συλλογή 1996, σ. I-3745, σκέψη 22).

21 Ως προς την πρώτη από τις δύο αυτές προϋποθέσεις, δεν αμφισβητείται ότι οι διατάξεις περί χορηγήσεως των παροχών της ασφαλίσεως περιθάλψεως παρέχουν στους δικαιούχους εκ του νόμου καθοριζόμενο δικαίωμα.

22 Όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση, από τη δικογραφία προκύπτει ότι σκοπός των παροχών της ασφαλίσεως περιθάλψεως είναι η αύξηση της αυτοτέλειας των μη αυτοεξυπηρετουμένων ατόμων, ιδίως από οικονομικής απόψεως. Ειδικότερα, σκοπός του συστήματος είναι η κατά προτίμηση ενθάρρυνση της προλήψεως και της επανεντάξεως αντί της περιθάλψεως και η κατά προτίμηση κατ' οίκον περίθαλψη αντί της περιθάλψεως σε ίδρυμα.

23 Η ασφάλιση περιθάλψεως παρέχει δικαίωμα μερικής ή πλήρους καλύψεως ορισμένων εξόδων που συνεπάγεται η κατάσταση εξαρτήσεως του ασφαλισμένου, όπως η περίθαλψη κατ' οίκον, σε ειδικευμένα κέντρα ή ιδρύματα, η αγορά αναγκαίων για τον ασφαλισμένο μηχανημάτων, η εκτέλεση εργασιών στην κατοικία του, καθώς και η καταβολή μηνιαίας οικονομικής ενισχύσεως παρέχουσας στον ασφαλισμένο τη δυνατότητα επιλογής του τρόπου βοηθείας της αρεσκείας του και της, επί παραδείγματι, αμοιβής, υπό τη μία ή την άλλη μορφή, των τρίτων προσώπων που επιμελούνται αυτού. Εξάλλου, το σύστημα ασφαλίσεως περιθάλψεως εξασφαλίζει σε ορισμένα από τα τρίτα αυτά πρόσωπα κάλυψη των κινδύνων ατυχήματος, γήρατος και αναπηρίας.

24 Επομένως, αυτού του είδους οι παροχές αποσκοπούν κυρίως στη συμπλήρωση των παροχών της ασφαλίσεως ασθενείας, προς τις οποίες εξάλλου συνδέονται από οργανωτικής πλευράς, προκειμένου να βελτιωθεί η κατάσταση της υγείας και η ζωή των μη αυτοεξυπηρετουμένων ατόμων.

25 Υπό τις συνθήκες αυτές, έστω και αν έχουν ίδια χαρακτηριστικά, οι παροχές αυτές πρέπει να θεωρούνται ως «παροχές ασθενείας» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71.

26 Επιβάλλεται, επομένως, να εξεταστεί το υποβληθέν ερώτημα σε σχέση με τις διατάξεις του κανονισμού 1408/71 που αφορούν τη χορήγηση παροχών ασθενείας στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος έχει την κατοικία του σε κράτος μέλος διαφορετικό από το αρμόδιο κράτος. Κατά το άρθρο 19, παράγραφος 1, στοιχεία α' και β', του κανονισμού 1408/71:

«Ο μισθωτός ή μη μισθωτός που κατοικεί στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από το αρμόδιο κράτος μέλος και καλύπτει τους όρους που απαιτούνται από τη νομοθεσία του αρμοδίου κράτους για να έχει δικαίωμα παροχών (...) λαμβάνει στο κράτος της κατοικίας του:

α) παροχές εις είδος που χορηγούνται για λογαριασμό του αρμοδίου φορέα από τον φορέα του τόπου κατοικίας, σύμφωνα με τη νομοθεσία που ισχύει για τον φορέα αυτόν, σαν να ήταν ασφαλισμένος σε αυτόν·

β) παροχές εις χρήμα που καταβάλλονται από τον αρμόδιο φορέα σύμφωνα με τη νομοθεσία που εφαρμόζει αυτός (...).»

27 Ο διπλός μηχανισμός που προβλέπουν αυτές οι διατάξεις εφαρμόζεται επίσης επί των ανέργων, δυνάμει του άρθρου 25, παράγραφος 1, στοιχεία α' και β', καθώς και επί των δικαιούχων συντάξεως που υπάγονται στη νομοθεσία κράτους μέλους διαφορετικού από εκείνο εντός του οποίου κατοικούν, δυνάμει του άρθρου 28, παράγραφος 1, στοιχεία α' και β', του κανονισμού 1408/71.

28 Οι διάδικοι της κύριας δίκης και οι κυβερνήσεις που κατέθεσαν παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου διατύπωσαν διαφορετικές γνώμες ως προς το αν οι παροχές τις οποίες αφορά η κύρια δίκη, και ιδίως το επίδομα περιθάλψεως, πρέπει να χαρακτηριστούν ως παροχές «εις είδος» ή παροχές «εις χρήμα» της ασφαλίσεως ασθενείας.

29 Αφενός, η Γερμανική και η Σουηδική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι οι παροχές της ασφαλίσεως περιθάλψεως, που σκοπός τους είναι να παράσχουν στους δικαιούχους τη δυνατότητα καταβολής ορισμένων από τα έξοδα που συνεπάγεται η κατάστασή τους, ιδίως τις ιατρικές δαπάνες, είναι παροχές «εις είδος» της ασφαλίσεως ασθενείας, έστω και αν καταβάλλονται υπό μορφή μηνιαίου επιδόματος όπως το επίδομα περιθάλψεως. Η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει σχετικώς ότι, κατά τη θέσπιση του νόμου, ο Γερμανός νομοθέτης υπογράμμισε ότι το επίδομα περιθάλψεως συνιστά παροχή «εις είδος» του κλάδου ασθενείας.

30 Αφετέρου, οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης, η Αυστριακή Κυβέρνηση και η Επιτροπή φρονούν ότι παροχές όπως το επίδομα περιθάλψεως, που δεν αποσκοπούν στην κάλυψη ορισμένων ειδικών εξόδων, συνιστούν παροχές «εις χρήμα» της ασφαλίσεως ασθενείας.

31 Με την απόφαση της 30ής Ιουνίου 1966, 61/65, Vaassen-Göbbels (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 337), το Δικαστήριο έχει ήδη τονίσει, αναφορικά με τον κανονισμό 3 του Συμβουλίου, της 25ης Σεπτεμβρίου 1958, περί κοινωνικής ασφαλίσεως των διακινουμένων εργαζομένων (ABl. 1958, 30, σ. 561), ο οποίος προηγήθηκε του κανονισμού 1408/71 και χρησιμοποιούσε τους ίδιους όρους, ότι η έννοια των «εις είδος παροχών» δεν απέκλειε παροχές συνιστάμενες σε εκ μέρους του οφειλέτη φορέα πληρωμές, υπό τη μορφή μεταξύ άλλων της αναλήψεως εξόδων ή της αποδόσεως εξόδων, η δε έννοια των «εις χρήμα παροχών» καλύπτει κυρίως παροχές που αποσκοπούν κυρίως στην κάλυψη της απώλειας μισθού του ασθενούντος εργαζομένου.

32 Όπως τονίστηκε ανωτέρω, ιδίως στις σκέψεις 5, 6, 7 και 23 της παρούσας αποφάσεως, οι παροχές της ασφαλίσεως περιθάλψεως συνίστανται, αφενός, στην ανάληψη ή απόδοση εξόδων που δημιουργούνται από την κατάσταση εξαρτήσεως του ενδιαφερομένου, ιδίως δε εξόδων ιατρικής φύσεως που συνεπάγεται αυτή η κατάσταση. Τέτοιες παροχές, που αποσκοπούν στην κάλυψη της περιθάλψεως που παρέχεται στον ασφαλισμένο, τόσο κατ' οίκον όσο και σε ειδικευμένα ιδρύματα, της αγοράς μηχανημάτων και της εκτελέσεως εργασιών, εμπίπτουν αναμφισβήτητα στην έννοια των παροχών «εις είδος» των άρθρων 19, παράγραφος 1, στοιχείο α', 25, παράγραφος 1, στοιχείο α', και 28, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71.

33 Αντιθέτως, καίτοι το επίδομα περιθάλψεως αποσκοπεί επίσης να καλύψει ορισμένα από τα έξοδα που συνεπάγεται η κατάσταση εξαρτήσεως, ειδικότερα εκείνα που αφορούν την παρεχόμενη εκ μέρους τρίτου προσώπου βοήθεια, και όχι να αντισταθμίσουν μισθολογική απώλεια του δικαιούχου, εν τούτοις έχει χαρακτηριστικά που το διακρίνουν από τις παροχές εις είδος της ασφαλίσεως ασθενείας.

34 Πρώτον, η καταβολή του επιδόματος είναι περιοδική και δεν εξαρτάται από την προηγούμενη πραγματοποίηση ορισμένων εξόδων, όπως τα έξοδα περιθάλψεως, ούτε, κατά μείζονα λόγο, από την υποβολή δικαιολογητικών για τις δαπάνες αυτές. Δεύτερον, το ποσό του επιδόματος είναι σταθερό και ανεξάρτητο από τα έξοδα στα οποία πράγματι υποβλήθηκε ο δικαιούχος προς κάλυψη αναγκών της καθημερινής του ζωής. Τρίτον, ο δικαιούχος διαθέτει μεγάλη ελευθερία χρησιμοποιήσεως των ποσών που του χορηγούνται. Ειδικότερα, όπως τόνισε η ίδια η Γερμανική Κυβέρνηση, ο δικαιούχος μπορεί να προσφέρει το επίδομα περιθάλψεως για να εκφράσει την ευγνωμοσύνη του σε πρόσωπο της οικογένειάς του ή του περιβάλλοντός του που τον φροντίζει εθελοντικά.

35 Επομένως, το επίδομα περιθάλψεως έχει τη μορφή οικονομικής ενισχύσεως που αποσκοπεί στη συνολική βελτίωση του επιπέδου ζωής των εξαρτημένων προσώπων, ως αντιστάθμισμα των επιπλέον εξόδων που συνεπάγεται η κατάστασή τους.

36 Συνεπώς, παροχή όπως το επίδομα περιθάλψεως εμπίπτει στις «εις χρήμα παροχές» της ασφαλίσεως ασθενείας που διέπονται από τις διατάξεις των άρθρων 19, παράγραφος 1, στοιχείο β', 25, παράγραφος 1, στοιχείο β', και 28, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71.

37 Υπό τις συνθήκες αυτές, από το γράμμα του άρθρου 19, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71 προκύπτει, αφενός, ότι μισθωτός που κατοικεί σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο στο οποίο απασχολείται λαμβάνει, στο κράτος μέλος κατοικίας του, παροχές όπως οι εις είδος παροχές της ασφαλίσεως περιθάλψεως, καθόσον η νομοθεσία του κράτους κατοικίας, ανεξαρτήτως της ειδικότερης ονομασίας του συστήματος κοινωνικής προστασίας στην οποία εντάσσεται, προβλέπει την καταβολή των παροχών εις είδος που αποσκοπούν στην κάλυψη των ιδίων κινδύνων με εκείνους που

καλύπτει η ασφάλιση περιθάλψεως στο κράτος μέλος απασχολήσεως. Οι παροχές αυτές καταβάλλονται από τον φορέα του τόπου κατοικίας κατά τις διατάξεις της νομοθεσίας του κράτους μέλους κατοικίας. Το ίδιο επίσης ισχύει για τους ανέργους ή τους συνταξιούχους που υπόκεινται στη νομοθεσία κράτους μέλους διαφορετικού από εκείνο στο οποίο κατοικούν, δυνάμει των άρθρων 25, παράγραφος 1, στοιχείο α', και 28, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71.

38 Εξάλλου, από το άρθρο 19, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71 προκύπτει ότι ο εργαζόμενος δικαιούται παροχές εις χρήμα, όπως το επίδομα περιθάλψεως, στο κράτος μέλος στο οποίο κατοικεί, ακόμα και στην περίπτωση που στο κράτος αυτό δεν προβλέπονται τέτοιου είδους παροχές. Οι παροχές αυτές καταβάλλονται από τον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους απασχολήσεως κατά τους όρους που προβλέπει η νομοθεσία του τελευταίου αυτού κράτους. Το ίδιο ισχύει και για τους ανέργους ή τους συνταξιούχους που υπάγονται στη νομοθεσία κράτους μέλους διαφορετικού από εκείνο στο οποίο κατοικούν, δυνάμει των άρθρων 25, παράγραφος 1, στοιχείο β', και 28, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71.

39 Διάταξη όπως αυτή του άρθρου 34, παράγραφος 1, σημείο 1, του βιβλίου XI του SGB, η οποία απαγορεύει την καταβολή «εις χρήμα» παροχών της ασφαλίσεως περιθάλψεως στο κράτος μέλος όπου κατοικεί ο διακινούμενος εργαζόμενος, παραβιάζει τις διατάξεις του άρθρου 19, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71. Παραβιάζει επίσης, όσον αφορά τους ανέργους ή τους συνταξιούχους που υπάγονται στη νομοθεσία κράτους μέλους διαφορετικού από εκείνο στο οποίο κατοικούν, τις επιταγές των άρθρων 25, παράγραφος 1, στοιχείο β', και 28, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71.

40 Πάντως, ούτε η παραβίαση αυτή ούτε το γεγονός ότι οι εις είδος παροχές της ασφαλίσεως περιθάλψεως παρέχονται από τον φορέα του τόπου κατοικίας δεν παρέχει στους διακινουμένους εργαζομένους το δικαίωμα της πλήρους ή μερικής απαλλαγής τους από την καταβολή των εισφορών που προορίζονται για τη χρηματοδότηση της ασφαλίσεως περιθάλψεως.

41 Πράγματι, κανένας κανόνας του κοινοτικού δικαίου δεν επιβάλλει στον αρμόδιο φορέα να εξακριβώνει αν ο εργαζόμενος μπορεί να έχει το δικαίωμα της πλήρους καταβολής των παροχών ενός συστήματος ασφαλίσεως ασθενείας πριν προβεί στην υπαγωγή του στο εν λόγω σύστημα και στην είσπραξη των αναλογουσών εισφορών. Το δικαίωμα επί των παροχών εξαρτάται από τους όρους που απαιτεί η νομοθεσία του αρμοδίου κράτους, κατά τον χρόνο γενέσεως αυτού του δικαιώματος, ώστε να μην έχει σχετικώς σημασία η ημερομηνία κατά την οποία καθίσταται απαιτητή η εισφορά. Αυτό κυρίως ισχύει για την κατοικία του εργαζομένου, η οποία δεν αποτελεί στοιχείο οριστικώς καθοριζόμενο κατά τον χρόνο υπαγωγής του ή κατά τον χρόνο καταβολής των εισφορών του.

42 Εξάλλου, τυχόν αναγνώριση δικαιώματος απαλλαγής θα ισοδυναμούσε με την καθιέρωση, όσον αφορά τη δέσμη των καλυπτομένων από την ασφάλιση ασθενείας κινδύνων, διαφορετικής μεταχειρίσεως μεταξύ των ασφαλισμένων, αναλόγως του αν αυτοί κατοικούν ή όχι στο έδαφος του κράτους υπαγωγής. Τυχόν παροχή στον διακινούμενο εργαζόμενο της δυνατότητας επιλογής υπέρ της απαλλαγής θα ισοδυναμούσε, για το αρμόδιο κράτος, με το να του ζητεί να παραιτηθεί εκ των προτέρων από το δικαίωμα εφαρμογής του μηχανισμού που προβλέπουν τα άρθρα 19, παράγραφος 1, 25, παράγραφος 1, και 28, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71. Μια τέτοια συνέπεια δεν μπορεί να προκύπτει ούτε από τη Συνθήκη και, ειδικότερα, από τα άρθρα 6 και 48, παράγραφος 2, αυτής, ούτε από τον κανονισμό αυτόν.

43 Εν πάση περιπτώσει, η καταβολή εισφορών σε σύστημα ασφαλίσεως ασθενείας παρέχει, κατ' αρχήν, στον ασφαλισμένο εργαζόμενο το δικαίωμα να λαμβάνει τις αντίστοιχες παροχές όταν συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις που προβλέπει η νομοθεσία του αρμοδίου κράτους, πλην εκείνων που δεν είναι σύμφωνες προς τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου περί κοινωνικής ασφαλίσεως. Συνεπώς, το ζεύγος Molenaar μπορεί, προκειμένου να ζητήσει τη χορήγηση του επιδόματος περιθάλψεως, να επικαλεστεί τον κανονισμό 1408/71, παρά τις αντίθετες προς τον εν λόγω κανονισμό διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας.

44 Επομένως, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 6 και 48, παράγραφος 2, της Συνθήκης δεν απαγορεύουν μεν σε κράτος μέλος να επιβάλλει στα άτομα που εργάζονται στο έδαφός του αλλά κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος την υποχρέωση καταβολής εισφορών σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως που καλύπτει τον κίνδυνο περιθάλψεως,

πλην όμως τα άρθρα 19, παράγραφος 1, 25, παράγραφος 1, και 28, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 δεν επιτρέπουν να εξαρτάται η χορήγηση επιδόματος όπως το επίδομα περιθάλψεως, το οποίο συνιστά παροχή ασθενείας εις χρήμα, από την κατοικία του ασφαλισμένου στο έδαφος του κράτους ασφαλίσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

45 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γερμανική, η Αυστριακή και η Σουηδική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με διάταξη της 28ης Μαρτίου 1996 το Sozialgericht Karlsruhe, αποφαίνεται:

Τα άρθρα 6 και 48, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ δεν απαγορεύουν μεν σε κράτος μέλος να επιβάλλει στα άτομα που εργάζονται στο έδαφός του αλλά κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος την υποχρέωση καταβολής εισφορών σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως που καλύπτει τον κίνδυνο περιθάλψεως, πλην όμως τα άρθρα 19, παράγραφος 1, 25, παράγραφος 1, και 28, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και τα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητος, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ)

2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, δεν επιτρέπουν να εξαρτάται η χορήγηση επιδόματος όπως το επίδομα περιθάλψεως, το οποίο συνιστά παροχή ασθενείας εις χρήμα, από την κατοικία του ασφαλισμένου στο έδαφος του κράτους ασφαλίσεως.

Rodríguez Iglesias Gulmann Ragnemalm

Wathelet Schintgen Mancini

Moitinho de Almeida Kapteyn Murray

Edward Puissochet Hirsch

Jann Sevón Ιωάννου

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 5 Μαρτίου 1998.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

G. C. Rodríguez Iglesias